

УДК 658.511.5

DOI: 10.31891/2307-5740-2020-282-3-9

ДАНИЛЮК В. О., СТЕПАНЧУК М. Г.

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ ТЕХНІЧНОГО ПЕРЕОЗБРОЄННЯ В БІЗНЕС-ОРГАНІЗАЦІЇ

У статті виокремлено основні аспекти проведення технічного переозброєння як необхідної складової удосконалення виробництва у цілому та технічної підсистеми бізнес-організації зокрема. Досліджено основні напрямки стратегічного аналізу технічної підсистеми в процесі переозброєння та наведено перелік його переваг перед іншими формами технічного розвитку. Представлено етапи стратегічного аналізу технічної підсистеми бізнес-організації в процесі проведення технічного переозброєння виробництва.

Ключові слова: технічне переозброєння, виробництво, технічна підсистема, розвиток.

DANYLIUK V., STEPANCHUK M.

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

MAIN ASPECTS OF TECHNICAL RE-EQUIPMENT IN A BUSINESS ORGANIZATION

In the practice of modern business organizations the main emphasis is on the formation and implementation of an effective overall strategy, the main purpose of which is the efficient allocation of resources according to existing business processes and adaptation of the business organization to changing environmental conditions. The role of functional and production subsystems in the process of forming a general strategy is to perform the function of ensuring the achievement of strategic goals of the organization without identifying in the relevant subsystems "bottlenecks" that slow down the development of the business organization. One of such weaknesses is often the existing equipment, which in the vast majority, first of all, industrial business organizations of Ukraine is morally and physically obsolete, and the whole technical subsystem of such organizations requires the fastest possible technical development using progressive and intensive forms. One of such forms is technical re-equipment of production.

The aim of the research is substantiation of the need for technical re-equipment as one of the progressive forms of renewal of fixed assets, which will increase the efficiency of the business organization and achieve a high competitive position in domestic and foreign markets and its relationship with the overall strategy of the organization. The article highlights the main aspects of technical re-equipment, as a necessary component of improving production in general and the technical subsystem of the business organization in particular. The main directions of strategic analysis of the technical subsystem in the process of rearmament are studied and the list of its advantages before other forms of technical development is given. The strategic direction of technical re-equipment is reflected in the following stages of strategic analysis of the technical subsystem of the business organization: analysis of the technical level and determination of areas for improvement of technical and technological base, analysis of technical re-equipment plan, analysis of technical re-equipment plan and resource efficiency reserves. Thus, technical re-equipment of production plays the role of one of the key factors of success and increase of the general productivity and efficiency of functioning of the business organization.

Keywords: technical re-equipment, production, technical subsystem, development.

Вступ. У практиці діяльності сучасних бізнес-організацій основний акцент зроблено на формуванні і реалізації ефективної загальної стратегії, основною метою якої є ефективний розподіл ресурсів відповідно існуючих бізнес-процесів та адаптація бізнес-організації до змінюваних умов зовнішнього середовища. Роль функціональних і виробничих підсистем у процесі формування загальної стратегії зводиться до виконання функції забезпечення досягнення стратегічних цілей організації без виявлення у відповідних підсистемах «вузьких місць», які стають уповільнювачем процесу розвитку бізнес-організації. Однією з таких слабких сторін часто є наявне обладнання, яке у переважній більшості, насамперед, виробничих бізнес-організацій України є морально і фізично застарілим, а вся технічна підсистема таких організацій потребує якомога швидшого технічного розвитку з використанням прогресивних та інтенсивних його форм. Однією з таких форм є технічне переозброєння виробництва.

Результати дослідження. Ефективність діяльності бізнес-організації будь-якої галузі та організаційно-правової форми знаходиться у прямій залежності від рівня функціонування її окремих елементів. Для певних бізнес-організацій однією з найважливіших структурних складових, що безпосередньо впливає на її потенціал, є, насамперед, виробнича складова. В сучасних умовах багато бізнес-організацій України у процесі виробничої діяльності досі використовують морально та фізично застаріле та зношене обладнання, відповідно, продукція, виготовлена на такому обладнанні, не зможе бути конкурентоспроможною у порівнянні з інноваційними продуктами конкурентів в Україні та за її межами. Тому проблема технічного розвитку бізнес-організації у певній визначеній формі та, особливо, здійснення технічного переозброєння виробництва як однієї з найпрогресивніших форм технічного розвитку й управлінням цим процесом сьогодні набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх публікацій та досліджень показав, що наукові інтереси дослідників спрямовані, здебільшого на розкриття сутності різних форм технічного розвитку [1–3], дослідження напрямів технічного переозброєння в певних галузях [5, 6], розгляд процесу організаційно-економічного забезпечення технічного

переозброєння промислових підприємств [4, 7–9]. Однак, незважаючи на значну кількість наукових праць, присвячених вище зазначеній проблематиці, невирішеною частиною проблеми дослідження процесу технічного переозброєння бізнес-організації є виокремлення певних структурних аспектів цього процесу, що потребують детальнішого висвітлення, зокрема розгляду технічного переозброєння не лише у виробничій площині, а і з урахуванням здійснення належного аналізу його впливу на функціонування бізнес-організації через призму стратегічного управління. Це обумовило вибір мети дослідження – обґрунтування необхідності проведення технічного переозброєння як однієї з прогресивних форм оновлення основних засобів, яке сприятиме підвищенню ефективності діяльності бізнес-організації та досягненню нею високих конкурентних позицій на внутрішньому та зовнішньому ринках та його зв'язок з загальною стратегією організації. Одним з основних факторів розвитку потенціалу бізнес-організації є сталий розвиток її виробничих потужностей. У практиці функціонування сучасних бізнес-організацій існує декілька різновидів відтворення основних засобів: просте, розширене та звужене, а також декілька типів відтворення, що залежать від кількості змін у технічній підсистемі за одиницю часу: інтенсивний та екстенсивний. Одним з дієвих способів інтенсивного відтворення основних засобів є саме якісно проведене технічне переозброєння виробництва [1, 2].

До технічного переозброєння бізнес-організації відноситься комплекс заходів, метою яких є підвищення техніко-економічного рівня визначених структурних одиниць на виробництві, цехів та відділів на основі забезпечення сучасної техніки та технології, якісної механізації та автоматизації процесу виробництва, модернізації та заміни застарілого устаткування сучаснішими потужнішими та ефективнішими комплексними виробничими лініями [3, 4].

Технічне переозброєння бізнес-організації здійснюється, як правило, без додаткового розширення виробничих площ за проектами та кошторисами на об'єкти, що створюються, за обов'язкової наявності правильно складеного техніко-економічного обґрунтування як основного нормативного документу проведення технічного переозброєння. Цільовим призначенням технічного переозброєння діючих бізнес-організацій є повна інтенсифікація виробничого процесу, збільшення власних виробничих потужностей та підвищення показника випуску продукції одночасно з поліпшенням її якості [5, с. 55].

Залежно від масштабів оновлення основних виробничих засобів у світовій практиці управління технічним розвитком прийнято виділяти такі види технічного переозброєння:

1) мале технічне переозброєння (поліпшення наявних технічних засобів, заміна незначної кількості застарілого устаткування, при цьому у процес виробництва залучають досить невелику кількість сучасного обладнання);

2) середнє технічне переозброєння (загальна механізація та автоматизація процесу виробництва, впровадження в процес виробництва прогресивного обладнання, заміна значної групи технічно та морально застарілих виробничих потужностей);

3) повне технічне переозброєння (комплексна заміна більшої частини наявного обладнання, що, зазвичай, зумовлене високим рівнем фізичного та морального зносу устаткування або ж пов'язане з переходом бізнес-організації на принципово нову технологію виробництва продукції).

Планування та реалізація технічного переозброєння мають чітко відповідати існуючим стратегічним цілям бізнес-організації та охоплювати сукупність заходів, спрямованих на збільшення виробничих потужностей та подальше вдосконалення організації виробничого процесу. У межах цього процесу виділяють основні принципи сучасної організації технічного переозброєння, які можна згрупувати за двома основними складовими, що визначають як організаційний аспект бізнес-організації (принцип відповідності стратегічним цілям сталого розвитку; принцип планованості й неперервності; принцип цілеспрямованості), так і сутність явища технічного переозброєння (принцип системності; принцип перспективності; принцип інноваційної спрямованості) [4, 6, с. 182]. Стратегічне спрямування технічного переозброєння знайшло відображення у процесі стратегічного аналізу технічної підсистеми за такими етапами:

1. Аналіз технічного рівня та визначення напрямків удосконалення техніко-технологічної бази бізнес-організації бази:

- визначення зміни показників наявного технічного рівня за певний часовий лаг;
- зіставлення показників технічного рівня з показниками ефективності діяльності бізнес-організації;
- пошук «вузьких місць» технічної підсистеми та планування заходів щодо їх ліквідації.

2. Аналіз виконання плану технічного переозброєння за певний часовий лаг:

- загальна оцінка ефективності використання коштів на заходи з вдосконалення виробництва;
- оцінка впливу технічного переозброєння показники діяльності бізнес-організації;
- оцінка впливу технічного переозброєння на використання виробничих ресурсів;
- порівняння економічних результатів впровадження заходів технічного переозброєння в звітному році з плановими показниками.

3. Аналіз плану технічного переозброєння та резервів підвищення ефективності використання ресурсів бізнес-організації:

- визначення потреби в коштах на реалізацію технічного переозброєння;
- вибір заходів з технічного переозброєння, що дають максимальне збільшення прибутку;
- порівняльний аналіз ефективності використання власних і запозичених коштів;
- аналіз напрямів впровадження заходів за показниками їх ефективності;

– вибір оптимальної сукупності заходів технічного переозброєння, які дозволять бізнес-організації зменшити виробничі витрати [7, 8].

У процесі проведення технічного переозброєння бізнес-організації може виникати потреба часткового або повного переобладнання виробничих площ, підведення до них необхідних комунікацій та забезпечення якісного, безперебійного постачання електроенергії. Проте, згідно з сучасними тенденціями, зміна витратної частини основних засобів не повинна перевищувати 10 %, а в процесі реалізації відповідних заходів має бути здійснене технічне переозброєння в обсязі не менше ніж 40 % від розміру капітальних вкладень, передбачених планом технічного розвитку бізнес-організації [5]. Таким чином, можна констатувати виникнення проблем, пов'язаних з інвестуванням в процесі технічного переозброєння виробництва. Треба зазначити, що інвестиції беруть участь в утворенні інтенсивної форми відтворення основних виробничих засобів і об'єднують у собі два досить важливих процеси:

- акумуляція тимчасово вільних коштів, які є потенційним джерелом інвестицій;
- прийняття власником вільних коштів обґрунтованого рішення відносно здійснення інвестування в технічне переозброєння на випадок позитивної оцінки ним поточного стану відповідної бізнес-організації та інвестиційного клімату в цілому.

За відсутності одного з наведених факторів починають виникати суттєві диспропорції відносно якості відтворення основних засобів. Для забезпечення ефективної виробничої діяльності бізнес-організації процес технічного переозброєння виробництва повинен мати безперебійний, постійний характер, а вкладення інвестицій у технічний розвиток вимагає прийняття виважених управлінських рішень впродовж усього процесу організації та реалізації технічного переозброєння. Результатом обґрунтованого рішення щодо здійснення інвестицій в технічне переозброєння виробництва, зазвичай, є сформована інвестиційна програма, яка призначена як для оперативного, так і для поточного управління процесом підвищення техніко-економічного рівня бізнес-організації та включає в себе принципи забезпечення реалізації наявної інвестиційної стратегії, забезпечення програми відповідними інвестиційними ресурсами, перспективність, обґрунтованість та наявність механізму антикризового управління в разі виникнення відхилень від плану технічного розвитку.

У новітній історії розвитку бізнес-організацій України процес технічного переозброєння виробництва стає надзвичайно актуальним та нагальним. Оскільки суб'єкти господарювання досить часто конкурують одночасно як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках, це, фактично, змушує їх частіше оновлювати власну техніко-технологічну базу, аби технології та технічні засоби, які використовуються, в повному обсязі відповідали наявним потребам виробничого процесу. Тим паче, що в умовах низького рівня фінансування та наявності проблем у банківсько-кредитній сфері, саме процес технічного переозброєння стає чи не найоптимальнішим варіантом для бізнес-організацій щодо проведення якісного оновлення основних засобів.

Аналіз результатів сучасної світової практики проведення технічного переозброєння дозволив виявити переваги, які має ця інтенсивна форма технічного розвитку поряд з іншими, екстенсивними, методами оновлення основних засобів, насамперед, капітальним будівництвом та розширенням діючого виробництва. До цих переваг відносять [9, с. 41–42]:

- економічне використання фінансових, матеріальних, трудових, енергетичних та інших ресурсів на окрему одиницю виробничих потужностей;
- економія часу у порівнянні з часовим лагом проведення капітального будівництва та подальшого розширення виробництва;
- пришвидшення процесу пуско-налагоджувальних робіт з впровадження нових технічних засобів та зменшення терміну окупності вкладених інвестицій;
- можливість уникнути необґрунтованого збільшення використання матеріальних та фінансових ресурсів, що часто відбувається у процесі капітального будівництва;
- високий рівень мотивації персоналу бізнес-організації, який зацікавлений у здійсненні прогресивних форм технічного розвитку і є певним засобом контролю за якістю виконання покладених на нього функціональних обов'язків та дотриманням строків виконання запланованих робіт.

Висновки. У сучасній практиці функціонування, коли бізнес-організаціям необхідно підтримувати на постійній основі конкурентоспроможність власної продукції, технології, яка використовується у процесі активного виробництва, має бути дотримано принцип відповідності вище зазначених складових щодо потреб споживачів, уподобання яких, зазвичай, змінюються досить швидко та різноманітно. Саме тому для сучасних керівників бізнес-організацій актуальним стає питання сталого розвитку та якісного оновлення основних засобів. Одним з найефективніших методів оновлення основних засобів є правильно організоване, сплановане та проведене технічне переозброєння виробництва, яке, насамперед, сприяє переходу бізнес-організації до більш інноваційного та інтенсивного типу розвитку виробництва. Порівнюючи вищезазначену форму технічного розвитку з менш прогресивними методами якісного оновлення основних засобів, слід наголосити, що технічне переозброєння має декілька значних переваг, таких як ефект економії витрат ресурсів і часу, значно коротший період впровадження сучасних технологій та використання наявного персоналу. Стратегічне спрямування технічного переозброєння відображено у таких етапах стратегічного

аналізу технічної підсистеми бізнес-організації: аналіз технічного рівня та визначення напрямків удосконалення техніко-технологічної бази, аналіз виконання плану технічного переозброєння, аналіз плану технічного переозброєння та резервів підвищення ефективності використання ресурсів. Таким чином, технічне переозброєння виробництва відіграє роль одного з ключових факторів успіху та підвищення загальної продуктивності та ефективності функціонування бізнес-організації.

Література

1. Данилюк В.О. Сутність і порівняльна характеристика форм технічного розвитку підприємства / В.О. Данилюк // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право) : наук. журнал. – К. : НАУ, 2011. – Вип. 2. – С. 45–52.
2. Шляга О.В. Відтворення основних фондів підприємств: сутність, види, джерела / О.В. Шляга, Б.В. Масилко // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2014. – Вип. 7. – С. 120–128.
3. Мельник Л.Г. Економіка енергетики : [підручник / за ред. : Л.Г. Мельника, І.М. Сотник]. – Суми : Університетська книга, 2015. – 378 с.
4. Боботенко І.В. Організація заходів з технічного переозброєння виробництва в сучасних умовах господарювання / І.В. Боботенко // Municipal economy of cities. – 2003. – № 50. – С. 90–94.
5. Кареба М.І. Сутність і напрями технічного переозброєння аграрних підприємств на інноваційній основі / М.І. Кареба, С.В. Тараненко // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва. Серія: Економічні науки. – 2013. – № 7. – С. 93–98.
6. Біліченко В.В. Виробничо-технічна база підприємства автомобільного транспорту / В.В. Біліченко, В.Л. Крещенецький, С.О. Ромашук, С.В. Смирнов. – Вінниця : ВНТУ, 2013. – 182 с.
7. Лігоненко Л.О. Розбудова системи управління бізнес-організацій в інноваційній економіці : монографія / Л.О. Лігоненко, О.І. Гарафонова, Т.В. Омеляненко та ін. – К. : КНЕУ, 2017. – 436 с.
8. Браткова О.В. Управление устойчивым развитием промышленных предприятий : монография / О.В. Браткова, В.Ф. Гапоненко. – М. : Спутник+, 2006. – 177 с.
9. Маляревський Ю.Д. Організаційно-економічне забезпечення технічного переозброєння промислових підприємств : монографія / Ю.Д. Маляревський, О.В. Фартушняк, Д.І. Цибулько. – Х. : ФОП Александрова К. М., 2016. – 256 с.

References

1. Danyliuk V.O. Sutnist i porivnialna kharakterystyka form tekhnichnoho rozvytku pidpriemstva / V.O. Danyliuk // Stratehiia rozvytku Ukrainy (ekonomika, sotsiologhiia, pravo) : nauk. zhurnal. – K. : NAU, 2011. – Vyp. 2. – S. 45–52.
2. Shliaha O.V. Vidtvorennia osnovnykh fondiv pidpriemstv: sutnist, vydy, dzherela / O.V. Shliaha, B.V. Masyliuk // Ekonomichniy visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii. – 2014. – Vyp. 7. – S. 120–128.
3. Melnyk L.H. Ekonomika enerhetyky : [pidruchnyk / za red. : L.H. Melnyka, I.M. Sotnyk]. – Sumy : Universytetska knyha, 2015. – 378 s.
4. Bolbotenko I.V. Orhanizatsiia zakhodiv z tekhnichnoho pereozbroiennia vyrobnytstva v suchasnykh umovakh hospodariuvannia / I.V. Bolbotenko // Municipal economy of cities. – 2003. – № 50. – S. 90–94.
5. Kareba M.I. Sutnist i napriamy tekhnichnoho pereozbroiennia ahrarykh pidpriemstv na innovatsiini osnovi / M.I. Kareba, S.V. Taranenko // Visnyk Kharkivskoho natsionalno ahrarynoho universytetu im. V.V. Dokuchaieva. Serii: Ekonomichni nauky. – 2013. – № 7. – S. 93–98.
6. Bilichenko V.V. Vyrobnycho-tekhnichna baza pidpriemstva avtomobilnoho transportu / V.V. Bilichenko, V.L. Kreshchenetskyi, S.O. Romaniuk, Ye.V. Smyrnov. – Vinnytsia : VNTU, 2013. – 182 s.
7. Lihonenko L.O. Rozbudova systemy upravlinnia biznes-orhanizatsii v innovatsiini ekonomitsi : monohrafiia / L.O. Lihonenko, O.I. Harafonova, T.V. Omelianenko ta in. – K. : KNEU, 2017. – 436 s.
8. Bratkova O.V. Upravlenie ustojchivym razvitiem promyshlennykh predpriyatij : monografiya / O.V. Bratkova, V.F. Gaponenko. – M. : Sputnik+, 2006. – 177 s.
9. Maliarevskiy Yu.D. Orhanizatsiino-ekonomichne zabezpechennia tekhnichnoho pereozbroiennia promyslovykh pidpriemstv : monohrafiia / Yu.D. Maliarevskiy, O.V. Fartushniak, D.I. Tsybulko. – Kh. : FOP Aleksandrova K. M., 2016. – 256 s.

Надійшла / Paper received: 23.04.2020

Надрукована / Paper Printed : 03.06.2020